

N:o 38.

Ank. till Riksd. kansli den 6 april 1888, kl. 3 e. m.

Lagutskottets utlåtande, i anledning af väckta motioner om ändring af förordningen angående sparbanker den 1 oktober 1875.

Till lagutskottets handläggning hafva öfverlemnats två särskilda motioner, i hvilka föreslås ändring af förordningen angående sparbanker den 1 oktober 1875. Ifrågavarande motioner hafva afgifvits, inom Första Kammaren, n:o 47, af herr *Wilhelm Falk* och inom Andra Kammaren, n:o 18, af herr *A. W. Nilsson*. I den förstnämnda af dessa motioner erinras, hurusom det på ett och annat ställe inträffat, att sparbankens styrelse och tjänstemän för egen del emot tvifvelaktiga eller rent af värdelösa säkerheter upplånat en stor del af de under sparbankens förvaltning varande medel. Till förebyggande för framtiden af sådana fall, hvilka lätt kunde föranleda, att allmänhetens förtroende till sparbankerna undergräfdes, föreslår herr Falk, att Riksdagen ville för sin del besluta ett så lydande tillägg till förordningen om sparbanker:

»Ledamot eller suppleant i styrelse för sparbank, som i nådiga förordningen angående sparbanker den 1 oktober 1875 afses, så ock vid sådan styrelse anställd tjänsteman, må icke såsom löftesman ikläda sig betalningsansvar för lån af sparbankens under styrelsens förvaltning ställda medel. Ej heller må lån utlemnas utan emot säkerhet af antingen inteckning i fast egendom inom hälften af medeltaxeringsvärdet för de tio sista åren å landtfastighet eller inom halfva brandförsäkringsvärdet å stadsfastighet, eller pant af statens, allmänna hypoteksbankens eller dermed närmast jemförliga obligationer, eller annan realsäkerhet, som sparbankens styrelse efter vanliga grunder pröfvar vara fullt betryggande mot förlust.»

Herr Nilsson åter anför hufvudsakligen följande:

De fria former, under hvilka vårt lands sparbanker skapats och nått en förvånansvärd utveckling, bure visserligen vittne om, att just denna frihet varit för deras verksamhet välgörande och gagnelig. Det skulle därför icke vara nyttigt att binda deras verksamhet genom några alltför restriktiva lagbestämmelser. Men å andra sidan syntes det likväl vara lagstiftarens oeftergifliga pligt att, så långt möjligt, tillse att de mångtusende personer, som i dessa banker insatte sina besparade medel, alltid måtte ega trygghet för desammas återbekommande. I detta hänseende syntes den nu gällande förordningen af år 1875 innehålla alltför otillräckliga bestämmelser, i synnerhet beträffande kontrollen öfver sparbankernas förvaltning. En mera skärpt föreskrift härom borde därför framför allt i förordningen inflyta, gående ut derpå, att sparbankerna underkastades kontroll af tillsatte inspektörer och att en af Konungens befallningshafvande tillförordnad person skulle deltaga i den årliga granskningen af en sparbanks räkenskaper och förvaltning. Likaledes borde det i samma förordning stadgas, att medlem i styrelsen ej sjelf må innehafva lån eller godkännas såsom löftesman för andra låntagare uti den sparbank, i hvars förvaltning han deltagar. — Det borde med visshet kunna antagas, att en sålunda skärpt kontroll skulle af sparbankstyrelserna i allmänhet mottagas med belåtenhet. Der sparbankernas förvaltning handhades med omsorg och samvetsgränhet, blefve det ju en tillfredsställelse att få sådant offentligen vitsordadt af vederbörande myndighet; och der möjligen ett motsatt förhållande undantagsvis egde rum, der vore det just af nöden att befintliga missförhållanden rättades och förvaltningen ordnades på ett mera betryggande sätt.

På grund af hvad han sålunda anført föreslår motionären, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om omarbetande af nu gällande förordning angående sparbanker, särskildt och hufvudsakligen med fäst afseende på behovet af ökad kontroll.

Herr Nilssons motion är således mera omfattande än herr Falks, i det herr Nilsson föreslår en omarbetning af hela förordningen om sparbanker, under det att herr Falk endast föreslår viss ändring deri. Herr Nilsson antyder emellertid i sin motivering, hvilka ändringar han anser böra vid den föreslagna omarbetningen vidtagas. De afse dels meddelande af vissa föreskrifter rörande förvaltningen af sparbanks medel, dels ock en ökad kontroll från statens sida öfver samma förvaltning.

I förstnämnda afseende åsyftar herr Nilsson införande af förbud för medlem af styrelsen att ikläda sig betalningsansvar för lån af bankens medel vare sig såsom låntagare eller såsom löftesman. Herr Falks motion innehåller ett förslag i samma riktning, dock med den skilnad, att han, som önskar förbudet utsträckt att gälla för så väl styrelseledamot och suppleant som tjänstemän vid sparbank, icke åsyftar ovillkorligt förbud för desse personer att sjelfve erhålla lån af bankens medel, men anser att lån till dem icke bör utlemnas annorlunda än mot betryggande realsäkerhet.

Frågan om lämpligheten deraf, att af sparbanks medel lån utlemnas, för hvilka ledamöter i bankens styrelse och styrelsen vid bankens förvaltning biträdande tjänstemän stå i betalningsansvar, vare sig såsom gäldenärer eller löftesmän, har redan dragits under Kongl. Maj:ts pröfning. Uti underdånig skrifvelse den 23 oktober 1885, har nemligen Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Kopparbergs län, som funnit ett sådant förhållande icke vara förenligt med god ordning och lätt kunna leda till missbruk och förvecklingar, hemställt, huruvida Kongl. Maj:t kunde finna godt att i likhet med hvad som föreskrifvits genom kungörelsen angående inskränkning i behörigheten att undfå lån af allmänna medel den 10 april 1863, förordna, att ledamot i styrelse för sparbank äfvensom sådan styrelse biträdande tjänsteman icke finge ikläda sig betalningsansvar för lån af sparbankens under styrelsens förvaltning ställda medel. Öfver denna framställning har Kongl. Maj:t inhemtat yttranden af öfverståthållareembetet och samtliga länsstyrelserna. De öfver förslaget afgifna yttrandena hafva varit af ganska skiljaktigt innehåll, i det några af Kongl. Maj:ts befallningshafvande tillstyrkt förslagets godkännande, andra förordat detsamma med vissa inskränkingar och åter andra hemställt, att det icke måtte till någon åtgärd föranleda. Frågan är emellertid ännu beroende på Kongl. Maj:ts pröfning.

Så väl vid antagandet af nu gällande förordning i ämnet som ock vid behandlingen af förslag till ändringar i densamma torde den uppfattning hafva gjort sig gällande, att lagstiftaren bör, så vidt möjligt, undvika att genom detaljföreskrifter binda förvaltningen af sparbanks medel. Utskottet anser denna åsigt fortfarande ega giltighet. En lagstiftning, som utginge från motsatt förutsättning, skulle lätt kunna medföra, att det allmänna medborgerliga intresse, som kallat till lif samt på ett i allmänhet förtjenstfullt sätt skött och förkofrat de många sparbanker, som nu finnas i vårt land, skulle, vid känslan af det pålagda tvånget, afmattas och försvinna till men för den goda sak, man just haft för afsigt att främja. Då således nu gällande förordning enligt utskottets tanke är byggd på riktig grund, anser utskottet en fullständig omarbetning af densamma icke vara af behof påkallad.

Jemkningar och tillägg kunna dock till följd af förändrade förhållandens kraf blifva erforderliga, och flera under senare åren inträffade allmänt kända tilldragelser mana till allvarligt begrundande, huruvida från lagstiftarens sida något kan och bör göras för att, så vidt möjligt är, förekomma dylika tilldragelser, förlustbringande för många mindre bemedlade, hvilka synnerligen hårdt drabbas af hvarje ekonomisk uppostring, men svårigen kunna sjelfve bevaka sina intressen.

Hvad nu angår det i sådant syfte framställda förslag om meddelande af förbud för de personer, hvilka ansvara för bankens förvaltning, att vare sig sjelfve erhålla lån eller ikläda sig borgensansvar för lån af bankens medel, får utskottet först erinra, att vid beviljande af lån mot så beskaffad realsäkerhet, som omförmäles i herr Falks motion, i allmänhet icke alls tages hänsyn till sökandens personliga vederhäftighet. Vid sådant förhållande saknas ju giltigt skäl att vägra lån af sparbanksmedel emot sådan säkerhet endast på den grund, att sökanden är styrelseledamot eller tjänsteman i sparbanken; och utskottet anser därför, lika med herr Falk, ett förbud af så vidsträckt omfattning icke böra ifrågakomma. Beträffande beviljandet af lån i öfrigt torde deremot fara ofta vara för handen, att styrelse af undseende för egen ledamot eller tjänsteman vid pröfning af den säkerhet, de erbjuda såsom låntagare eller löftesmän, icke iakttaga erforderlig stränghet och omsorg. Ett förbud för styrelseledamot eller tjänsteman att vara låntagare skulle emellertid kunna göra det svårt för sparbank, som utöfvar sin verksamhet inom ett mindre område, att till sådana befattningar erhålla fullt lämpliga personer. Det kan nemligen ej sällan inträffa, att innehafvare af sådan befattning skulle tillskyndas ganska stor olägenhet genom att nödgas för tillgodoseende af ett tillfälligt lånebehof vända sig till en annan penninginrättning. Dessutom bör icke förbises, att det ej kan vara till fördel för sparbank att från kretsen af sina kunder få uteslutna styrelsens medlemmar, hvilka väl oftast höra till ortens mest vederhäftige och redbare män. Med afseende härå har utskottet icke vågat förordna ett ovilkorligt förbud för styrelseledamot eller tjänsteman att undfå lån af sparbanks medel.

Annorlunda synes förhållandet vara i fråga om behörigheten för styrelseledamot och tjänsteman att ikläda sig betalningsansvar såsom löftesman för lån af bankens medel. Ett förbud häremot skulle i allmänhet icke kunna tillskynda innehafvare af sådan befattning någon afsevärd olägenhet, snarare tvärtom, och lärers således icke komma att afskräcka dugliga personer från att egna sparbankerna sin tjänst. Borgen torde ock vara den oftast förekommande form, hvarunder styrelseledamöter och tjänstemän åtaga sig betalningsansvar för lån af sparbanksmedel, hvadan ett förbud häremot skulle i väsentlig mån bidraga till det mål, man genom de framlagda förslagen velat vinna. För

att ett sådant förbud må medföra åsyftad verkan torde dock erfordras föreskrift om lämplig påföljd för detsammes öfverträdande. Utskottet anser emellertid icke lämpligt att nu söka till Riksdagens pröfning framlägga förslag till lagbestämmelser i detta gränslaga ämne, utan får i anledning af motionerna hemställa,

- 1) att Riksdagen ville i skrifvelse anhålla, det tacktes Kongl. Maj:t låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till bestämmelser om förbud för ledamot af styrelse för sparbank och vid styrelsen anställd tjänsteman att såsom löftesman ikläda sig betalningsansvar för lån af sparbankens under styrelsens förvaltning ställda medel.

I herr Nilssons föreliggande motion yrkas vidare en skärpt offentlig kontroll öfver sparbankernas förvaltning. I detta afseende stadgas i § 7 af gällande förordning i ämnet:

»Kongl. Maj:ts befallningshafvande ege rätt att sjelf eller genom ombud taga kännedom af sparbanks räkenskaper, protokoll och lånehandlingar; och har Kongl. Maj:ts befallningshafvande att, derest grundad anledning förekommer till befarande af det i § 5 omförmälda missförhållande emellan tillgångar och insatta medel, förbjuda fortsättning af sparbankens verksamhet samt förordna om densammes ställande under utredning, till deltagande hvaruti då jemväl ett ombud af Kongl. Maj:ts befallningshafvande utses, äfvensom att, der tillgångarne blifvit i strid mot § 4 använda, låta föra den talan om rättelse häruti, hvartill omständigheterna föranleda.»

Dessa bestämmelser finner motionären otillräckliga och anser att sparbankerna borde underkastas kontroll af tillsatta inspektörer och att en af Kongl. Maj:ts befallningshafvande tillförordnad person borde deltaga i den årliga granskningen af en sparbanks räkenskaper och förvaltning.

Lagutskottet föreställer sig, att det mål, motionären vill vinna, lämpligast skulle kunna ernås genom en utveckling af den Kongl. Maj:ts befallningshafvande redan genom ofvan intagna lagbud tillerkända rätt och pligt att sjelf eller genom ombud undersöka bankens ställning. Kongl. Maj:t har ock i cirkulär till länsstyrelserna den 10 oktober 1884 förklarat sig finna angeläget vara, att, beträffande sådana sparbanker, hvilkas verksamhet Kongl. Maj:ts befallningshafvande i följd af deras läge icke vore i tillfälle att mera oafbrutet med sin uppmärksamhet följa, Kongl. Maj:ts befallnings-

hafvande tid efter annan begagnade den i ofvan anförda § stadgade rätt att genom ombud taga kännedom om sparbankens räkenskaper, protokoll och lånehandlingar; och har Kongl. Maj:t i sammanhang härmed medgifvit, att, för den händelse Kongl. Maj:ts befallningshafvande underordnad tjänsteman icke lämpligen kan till sådant ombud förordnas, enskild person, som i tjänstemans ställe erhåller uppdrag att verkställa undersökning af förenämnda beskaffenhet, må därför af statsmedel åtnjuta resekostnads- och traktamentsersättning enligt tredje klassen af resereglementet den 11 februari 1881.

Till följd af detta medgifvande kan en mera verksam kontroll af Kongl. Maj:ts befallningshafvande utöfvas utan att sparbankerna för ändamålet betungas med särskilda kostnader. Men som behovet synes kräfva, att omförmälda undersökning verkställas minst en gång hvarje år i eller utan sammanhang med den föreskrifna revisionen af sparbanksförvaltning och räkenskaper, torde uttrycklig bestämmelse härom böra i lagen införas.

Utskottet hemställer följaktligen,

- 2) att Riksdagen ville, i anledning af herr Nilssons förvarande motion, för sin del antaga följande

L a g

angående ändrad lydelse af § 7 i förordningen angående sparbanker den 1 oktober 1875.

Häri genom förordnas, att § 7 i förordningen angående sparbanker den 1 oktober 1875 skall hafva följande ändrade lydelse:

Kongl. Maj:ts befallningshafvande *har att årligen* själf eller genom ombud taga kännedom af sparbanks räkenskaper, protokoll och lånehandlingar; att, derest grundad anledning förekommer till befarande af det i § 5 omförmälda missförhållande emellan tillgångar och insatta medel, förbjuda fortsättning af sparbankens verksamhet samt förordna om densammas ställande under utredning, till deltagande hvaruti då jemväl ett ombud af Kongl. Maj:ts befallningshafvande utses, äfvensom att, der tillgångarne

blifvit i strid mot § 4 använda, låta föra den talan om rättelse häruti, hvartill omständigheterna föranleda.

Stockholm den 6 april 1888.

På lagutskottets vägnar.

C. A. SJÖCRONA.

Reservationer:

af herrar *Fröberg* och *Lundin*; samt

mot utskottets hemställan i 1:sta punkten

af herrar *Lilienberg*, *A. P. Lind*, *A. Nilsson* i Rinkaby, *C. Persson* i Stallerhult och *Wendt*: »Vi erkänna obetingadt rigtigheten af hvad utskottet anført om faran deraf, att genom reglementerande för sparbankerna det allmänna medborgerliga intresse, som kallat till lif samt på ett i allmänhet tjänstfullt sätt skött och förkofrat de många sparbanker, som finnas i vårt land, skulle afmattas och försvinna, och vi anse, att gällande lag om sparbanker på ett synnerligen lyckligt sätt löst den svåra uppgiften att, utan för mycket reglementerande, meddela för allmänheten betryggande föreskrifter rörande sparbankerna. Lagen innehåller stadganden om ansvarigheten för dem, som handhafva sparbanks förvaltning och om rättigheten till disposition öfver vinstmedel, som på rörelsen uppstått, samt bestämmelser till betryggande af insättares rätt m. m., men inlåter sig icke på frågan, huru insatta medel skola göras fruktbärande eller huru sparbank i öfrigt bör förvaltas. Den har, såsom oss synes, med rätta ansett, att sådant bör blifva föremål för de enskilda sparbankernas reglementen, och, efter hvad vi hafva oss bekant, finnes jemväl i åtskilliga sparbanksreglementen bestämmelser till förekommande af hvad utskottet ansett böra delvis förbjudas, nemligen att ledamöter i sparbankens styrelse ikläda sig ansvarighet för lån hos sparbanken. Nu är det uppenbart, att, derest i sparbankslagen skulle införas ett sådant förbud, som utskottet föreslagit, det ej kunde stanna dervid, utan måste för-

budet åtföljas af stadgande om påföljd för dess öfverträdande, och dermed vore man inne på det reglementerande i detalj, som vi ansett böra undvikas. Härtill kommer, att, då det icke blefve förbjudet för styrelseledamot eller vid sparbank anställd tjänstemän att ikläda sig ansvarighet gent emot sparbanken såsom låntagare, förbudet att åtaga sig ansvarighet såsom löftesman lätt kunde kringgås, t. ex. derigenom, att vederbörande, ehuru egentligen löftesman, mot åtnjutande af någon ringa del af lånet stälde sig såsom låntagare.

På dessa skäl och då vi hysa den förhoppning, att de beklagliga förhållanden, som på senare tiden yppats i afseende på en och annan sparbank, skola mana till större omtanke och försigtighet vid sparbankernas förvaltning, likasom att den af utskottet i andra punkten af utlåtagandet föreslagna skärpta tillsyn öfver sparbankerna från statsmyndigheternas sida skall visa sig vara till gagn, hafva vi icke kunnat biträda utskottets förslag i förvarande punkt af utlåtagandet.»

Herr *von Baumgarten* och *A. Göransson* i Åsen hafva begärt få här antecknadt, att de, på grund af ledighet från riksdagsgöromålen, icke deltagit i ärendets behandling inom utskottet.
